

KJAK

Vi har fået karm

Hetta fingur danskir politikarar á Føroya-vitjan at vita frá løgmanni fyri ikki so langari tíð síðan. Tá løgmaður sá, at her var okkurt, sum gestirnir ikki skiltu, var hann skjótur við niðurstøðu sínari: “Har I ikke fået karm? Jamen så er vi foran jer!”.

Jonhard Eliassen
Búskaparfrøðingur

Fíggjarlógarkarmar

Um søgan er sonn, veit eg við ikki við vissu, men eitt er vist: Landsstýrið og løgtingið eru ikki á nakran hátt meiri ‘professionel’ enn tilsvarandi stovnar í Danmark og øðrum framkomnum londum í ES, tá ið talan er um at leggja og fremja í verki fíggjarpolitiskar karmar. Danir hava í áratíggjur arbeitt við tí, teir nevna ‘finanspolitisk ramme’. Roynt verður at áseta karmar fyri inntøkur og serliga útreiðslur nøkur ár fram í tíð. Ikki bert galdandi fyri danska landskassan, men fyri samlaða almenna geiran. Partur av hesum arbeiði snýr seg um at samskipa iløgu- og annað virksema hjá komm-unum, ‘regiónum’ og stats-kassanum. Danski fíggjarmálaráðharrin stendur fyri

samráðingunum við kommu-nala geiran.

Fíggjarlógarkarmarnir her hjá okkum fevna, sum navnið sigur, ikki um almenna geiran sum heild. Bert landskassan - ella rættari - bert part av tí, sum áður var fevnt av landskassanum, tí gongdin seinnu árinum hevur verið tann, at alsamt størri partur av almenna virkseminum er fluttur úr fíggjarlógini og yvir í almenn partafeløg. Ilt er í fíggjarlógarruppskotum at fáa eyga á, hvussu landsstýrið roynir at gera virksema hjá hesum eindum til part av eini fíggjarpolitiskari heild.

Ósamsvar millum ætlan og gerð

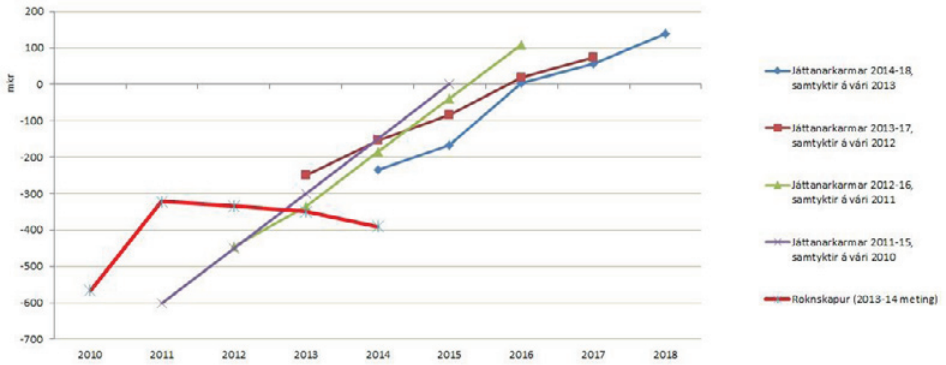
Fíggjarlógarkarmurin er lutfalsliga nýtt fyrbrigdi í føroyskum politikki. Arbeiðið við hesum varð ásett við lóg í 2009. Fíggjarlógarkarmar hava við støði í hesi lóg verið samtyktir árliga frá og við 2010.

‘Plans are useless, planning is everything’ verður sagt. Kann tykjast sum um, at politikarar okkara hava tikið hesa læru í so orðarætt. Tí ilt er at síggja, at gott samsvar er millum karmarnar, sum løgtingið samtykkir og tað,

sum vísir seg í roknskapinum hjá landskassanum. Gloppið millum fíggjarætlan og roknskaparlígan veruleika er, sum myndin á leinkjuni til viðfestu filuna vísir, stórt.

Í fyrsta karminum, gjørdur í 2010, fyri árinum 2011-2015, sæst brøtt gongd upp móti javnvág á fíggjarlógini í 2015. Tilsvarandi gongd sæst fyri fíggjarlógarkarmarnar, sum gjørdur er í fylgjandi árum. Men, sum myndin vísir, so verður málið um javnvág útskotið í 5-ára-kømunum, sum samtyktir eru í árunum 2011-2013. Roknskapartølini, hinvegin vísa, at hallið síðan 2011 hevur verið vaksandi. **Fíggjarlógin 2014**

Í vár samtykti løgtingið fíggjarlógarkarm fyri 2014 við undirskoti svarandi til 235 mió kr. Landsstýrismaðurin í fíggjarmálum legði í heyst fíggjarlógarruppskot fyri tingið við undirskoti, ið mett varð til 250 mió kr. Nú sluttspurturin av fíggjarlógartilgongdini er byrjaður, kemur fíggjarnevndin við broytingarruppskotum, har metta hallið aftur skal beinast eftir tí, løgtingið samtykti í vár. Hetta ger fíggjarnevndin við uppskotum, sum hava við sær røð av meirútreiðslum,

sum tó verða mótvirkaðar av ‘sparingum’ innan serliga heilsu- og almannamál. Fleiri av hesum átøkunum hjá fíggjarnevndini síggja út til at hava til endamáls at fáa úrslitið til at ‘passa’ við úrslitið, sum ásett varð í karminum í vár. Um fíggjarnevndin hevur grundir til at hava so stórt misálit á búskett-ráðgevingina - serliga hjá landsstýriskvinnuni í almannamálum - fer roknskapurin fyri 2014 at vísa.

Undirskotið í 2014

Myndin vísir, at útlit eru til, roknskaparlíga undirskotið í 2014 verður størri enn í ár. Myndin vísir eisini, at úrslitið í ár verður verri enn í fjør, og at úrslitið í 2012 varð verri enn í 2011.

Í meting míni av úrslitinum fyri í ár og komandi ári havi

eg m.a. roynt at tikið atlit til iløgupening, sum ikki verður brúktur í ár, men í staðin í komandi ári. Somuleiðis havi eg roynt at tikið við í úrslitið nýggjar inntøkumetingar og broytingar, sum fíggjarnevndin leggur upp til í áliti sínum, men sum eg tó ikki havi stórt álit á.

Tað er fyrst og fremst peningur seinastu árin, játtaður til iløgur, men ikki brúktur, sum órógvar. Roknskaparlíga úrslitið fyri undanfarin ár, hevði verið verri, um játtanin hevði verið uppbrúkt. Í tilfarinum, sum tókt er í sambandi við fíggjarlógarviðgerðina 2014, sæst, at góðar 140 mió kr av óbrúktari iløgujáttan verða fluttar til komandi ár.

Spurningur er, hvussu iløgur í Eysturoyar- og Sand-

oyartunnil fara at ávirka úrslitið komandi árin, sum nýggjasti karmurin leggur upp til. Verða iløgurnar játtaðar á komandi fíggjarlógum? Ella verður talan um partvísa fíggjg umvegis fíggjarlógina við kapitalinnskoti í partafelag, sum síðan – utanfyri fíggjarlógina – útvegar fíggjg við lántøku? Líka mikið, hvør leisturin verður, eiga komandi fíggjarpolitiskir karmar greitt at vísa samlaða virksema, sum landskassin beinleiðis og óbeinleiðis umvegis partafeløg stendur fyri. Somuleiðis átti kommunali geirin at verið partur av fíggjarpolitisku kømunum, sum í komandi tíðum verða skipaðir.

Heilsan til Havnar kirkju

Jógvan Arge
varaborgarstjóri

Eftir hátíðarguðstænastu í Havnar kirkju sunnudagin heilsaði Jógvan Arge, varaborgarstjóri, kirkjuni frá Tórshavnar býráð við hesum orðum:

“Skal bera Havnar kirkju eina heilsan frá Tórshavnar býráð og ynskja til lukku við teimum 225 árunum. Vit kunna av sonnum siga, at hetta eru ikki 225 dagar. Sum dagar rúmast talið í einum einstøkum ári, men sum ár svarar tað næstan til eitt fjórðings túsundár.

1788 var árið, kirkjan var

tikin í nýtslu triðja sunnudag í atvent. Hetta var um tað mundið, tá danski ríkmaðurin Niels Ryberg hevði stóran smuglahandil í Vágshotni, og tá Nólsoyar Páll var ungur. Hetta var eisini, tá ið Skipar Hansen sigldi upp á Føroyar, og Roosenmeyer og Floor stýrdu í Vágshotni.

Í 1780'unum búðu 600 fólk í Havn. Bæði kirkja og kirkjugarður úti á Reyni vóru vorðin ov lítil, og í hesum árum fekk Havnin nýggjan sóknarprest, sum æt Rasmus Jørgen Winther.

Niels Ryberg skal hava havt ein fingur við í spælinum at fáa Winther higar at fáa skil á kirkjuviðurskiftinum., og hann legðist ikki á boðini. Longu í 1782 varð nýggjur kirkjugarður vígdur á Svínaryggi, og prestur tók sær skjótt bústað á garðinum í Sandagerði.

Øll kenna seg væl

Samstundis varð nýggj kirkja

fyrireikað og bygd – ikki úti á Reyni, men her skamt norðanfyri býarmarkið, ið tá var. Nógvar varð gjørt burtur úr kirkjuvígsluni. Gingið varð í skrudgongu úr gomlu kirkjuni á Reyni, og hátíðarsaluttur varð skotin við kanónunum á Skansanum.

Fólk vóru fegin um kirkjuna, sum var nóg stór til øll sóknarbørnini í Havn, og kapteyn Born tók til, at hon ivaleyst var av vakrastu kirkjum á 62. breiddarstigi.

Í 1865 varð kirkjan umbygd og fekk tað snið og skap, sum hon hevur í dag. Niels Finsen, sum varð uppkallaður eftir Niels Ryberg, var fimm ár tá, og Jóannes bóndi í Kirkjubø varð ikki føddur fyrr enn árið eftir. Hetta var eisini nøkur ár áðrenn sluppfiskiskapurin tók seg upp og broytti alt tað føroyska samfelagið.

Í Havnar kirkju eru nógvar generationir av havnarfólkum og tilflytarum doypt,

fermd, gift og borin út. Her eru guðstænastur hildnar í túsundatali, men hóast tey mongu árin, so er Havnar kirkja framvegis ein sera prýðilig og hugnalig kirkja, sum vit øll somul kenna okkum væl í.

Kirkjusilvur komið aftur

Havnar kirkja hevur átt sitt kirkjusilvur. Onkutíð hava fremmandafólk havt hug á tí. Tað gav at bita einaferð í sekstíárunum, tá ein hjálparprestur í Horten í Noregi skrivaði kirkjuni í Føroyum bræv um, at ein kvinna í býnum hevði latið sær eina oblateskju í silvuri.

Á eskjuni stóð: Anno 1710 den 15. mei er denne oblateske foræret til Thorshavns Kirke af provsten Christian Jenssøn Fers og Anna Sofia Weihe.

Ein norskur sjómaður hevði keypt eskjuna í Føroyum, men nú høvdu hann

og konan frætt í blaðnum Aftenposten, at kirkjusilvur var horvið í Føroyum. Tí hildu tey, at oblateskjan var tjóvagóðs og vildu fegin lata hana aftur hagar, tey hildu hana hoyra heima.

Ein onnur lítil silvursøga er um prestin Peter Gade, sum fór úr starvi sínum sum sóknarprestur í 1823. Tá gav kirkjufólkið honum tveir silvurstakar við innskrivtini “Færøers Minde”.

Svenski lens jekarameistarin Hedemann-Gade arvaði stakarnar í 1908. Í 1957 skrivaði hann til Havnar, at hann fegin vildi lata Havnar kirkju teir sum gávu. Hann vónaði, at teir kundu vera eitt minni um ta virðing, sum fólkíð í Havn hevði sýnt arbeiðnum hjá Petur Gade sum prestur í Suðurstreymsi tíðliga í 1800-talinum.

Áhuga fyri øllum framtøkum

Hatta var tað søguliga. So

er tað tað konkreta, segði maðurin. Tað er jú vanligt at lata gávu á føðingardøgum. Tað plaga vit í Tórshavnar kommunu eisini at gera.

Oftast brúka vit eina reglugerð, sum sigur, hvussu nógvar krónur vit kunna lata, um talan er um 10 ár, 20 ár ella 50 ár. Vit hava eisini ein sats fyri 100 ára dagar.

Men so røkkur reglugerðin ikki longur. Hon røkkur ikki til 225 – og tí havi eg ongan kekk við í dag.

Men eg skal heilsa av Vaglinum og siga, at Tórshavnar kommuna fegin vil hjálpa til, har hon kann, tá farið verður undir at dagføra dómkirkjuna og økið uttan um hana. Vit hava áhuga fyri øllum framtøkum, ið tæna hesi fram úr býarmynd og miðstøð fyri kirkjuna í øllum Føroyum.

Til lukku og góðan byr – vit hoyrast!